

Octroi. Octroyer.

I. Multa durere de capu casinara si mari neintiegeri adusera preste tierile nóstre acesti termini frantiosesci, carii astadi se audu in gurile tuturoru, fara cá ómenii se se invoiesca asupra semnificatiunii loru germine si practice. Amu ajunsu la atata, incatu din caus'a cuventulu Octroyer se se incinga dispute inversiunate intre diferitele partite si intre mai multi ómeni de aceea si natiune se se arunce sementi'a urei si a urgiei de dusmani. Tocma pentru aceast'a inse dupa ce noi romanii inca priimiramu susu atinsii termini in limb'a nóstra, suntemu si datori a ne familiarisá pe deplinu cu ideile ce representa aceiasi.

Octroi (cetesce Octroa) este unu terminu vechiu in limb'a francesca, pe care nici francii nu prea sciu bine de unde 'lu au ei insii; intr'aceea filologii loru carii au a face fórtu multu cu forme si cuvinte stricate si scalambate din limb'a latina, deducu si cuventulu Octroi dela lainesculu auctoritas, eara octroyer dela auctoriare, auctorisare, care pe romanesce aru insemná a imputeri, a dá voia, a concede (ingadui), cum si a face cuiva unu charu, o gratia, o placere, séu si a dá unu privilegiu, adica a dá unu dreptu unuia, de care se remana lipsitu altulu. Acestea aru fi semnificatiunile sinonime ale terminulu octroi si octroyer. Se vedemu acum semnificarea loru in viet'i'a practica a popóraloru, de care ne pasa si noue, eara mai de aprópe se aflamu cum intielegu si cum folosescu chiaru francii acesti termini, pe carii apoi ei ii imprumutara la Europa tóta cá si pe o multime altii.

Octroi se ia la franci in cateva intielesuri si adica: 1) Octroi este unu privilegiu, carele se da unei societati negutiatoresci pe unu periodu órecare de ani si pe cateva marfi anumite, cu care se aiba numai dens'a dreptulu de a se negutiatori, eara o asemenea societate se numesce octroyée, octroata, auctorisata, privilegiata. 2) Octroi se numesce in Franti'a si acea tacsu, vama séu accisa, ce se ia mai virtosu pe la portile cetatiloru dela unele marfi, eara mai alesu dela beuturi spirituóse, dela carne, fama si alte vidualii, pe alocurea si dela lemne, cu scopu de a coperi din acelu venitu o parte a speseloru comunale. In acestu intielesu cuventulu octroi este cunoscutu in Paris tocma din alu 14-lea seculu, si se intielege ca acelasiu tocma pentruca este impreunatu cu ide'a unei tacsu séu dari preste mesura grele, trebuie se sune fórtu reu in audiulu locuitoriloru si cu atatu mai reu ca acestu felu de octroi apasa pe alocurea mai greu decatu insasi contributiunea tieriei; asia de si in Paris octroi aduce in lad'a comunale preste 40 milhóne franci pe anu, in Strassburg aprópe la unu milionu.

In Paris se platesce octroi séu accisa 20 franci pe 1 ectolitra vadr'a mare francesca) de vinu si 14 franci de 1 bou, din care causa seracimea din Paris este constrinsa séu a se lipsi de carne, séu a mancá la carne de calu, in locu de vinu bunu frantiosescu a bé nesce liurca rea falsificata si ruinátore de sanatate. Eata pentruce poporulu francescu celu din clasele mai de josu iti va vorbi totudeauna cu o ura si cu fiori despre octroi, fara cá se aiba trebuintia de a se ocupá inca si cu o alta semnificatiune politica a acelu terminu, de care inse avemu a ne ocupá noi insine atatu mai inadinsu; pentruca:

3) Octroi mai insemná si unu asiedimentu, o lege fundamentala pe care o da unulu séu unii, cu conditiune cá se indátore pe toti locuitorii cutarei tieri. De aici audimu in dilele nóstre expresiunea: constitutiune octroata. Eata inse ca tocma aci este locul, unde avemu se ne intielegemu fórtu de aprópe unii cu altii.

A dice constitutiune octroata esta a vorbi nimica, séu adica a'si contradice siesi, séu si mai curatu, a se dá pe fácia ca cineva nu scie de locu ce insemná constitutiune. Constituo, convenio, contraho, suntu sinonime. Constitutiunea unei tieri are intocma natura unu contractu, a unei conventiuni ce se inchieie intre doi séu mai multi insi de buna voia, cu deplina putere asupra puncteloru contractulu; adica constitutiunea este unu actu de dare si luare reciproca; prin urmare constitutiunea nu este aceea ce dicu latinii pollicitatio, promissio (fagaduintia), nici concessiune, pe care se tio poti retrage pe totu minutulu.

De aceea iuristii si barbatii de statu constitutionali din

dilele nóstre recunosc, cumca o constitutiune octroata nu e nicidecum constitutiune; pentruca ce contractu póte fi acela, unde una din partile contractóre nu e intrebata de locu déca se invoiesce séu nu cu punctele coprinse in acelasiu constitutiunea unu statu séu poporu trebuie se coprinda in sene temelile tari, neclatite, nestramutate ale tuturoru referintieloru sociale, ale drepturiloru fiacarui locuitoru in parte si ale tuturoru la unu locu, scutite de orice arbitriu séu volnicia care aru veni de o parte ori de alt'a. Séu adica: constitutiunea este unu contractu publicu si generalu, reciprocu si nicidecum unilateralu, incheietu intre poporu séu adica intre societatea intréga si intre potestatea ecsecutiva séu gubernu. Este deci invederatu, cumca aceea ce da numai unu gubernu spre asigurarea drepturiloru societatii nu se póte numi constitutiune. Ci earasi totu asia este de adevératu, cumca aceea ce da numai o clasa séu casta cá oblegatoru pentru totalitatea locuitoriloru unu statu si chiaru pentru potestatea ecsecutiva (domnitoru, rege etc.), inca nu este constitutiune, ci numai octroi.

Acestea pana aici aru fi numai definitiunile generale, dupa care luandune, sémana ca neamu apropiá de o intielegere imprumata. Este bine a ilustrá ideile generale cu exemple practice.

La prim'a vedere se pare ca déca octroi nu insemná si nu este constitutiune, apoi in adevéru orice vine octroatu din vreo parte, ómenii, societatea se respinga dela sine si se nu priimésca de locu, asia precum facu de es. ungurii in timpulu de fácia.

Si totusi lumea vediú in timpurile mai vechi, catu si in secululu nostru mai multe acte constitutive octroate si — ce este mai multu, priimite de poporu. Asia hart'a séu diplom'a constitutiva a regelui Ludovicu XVIII. din a. 1815 fú octroata; intra asemenea si constitutiunile Bavariei, Badenului si a Prusiei. Din contra in regatulu Württemberg, in principatele Hessen, Braunschweig, in Belgiu, Portugalia, Spania, Charta constitutionalu si constitutiunea intreaga s'au intocmitu, decretatu, sanctionatu pe calea invoelii facute intre reprezentantii poporulu (Dieta, Constituanta, Cortes etc.). Si totusi vedemu bine ca mai susu numitele constitutiuni octroate au intocma acea valóre si dau acelu staturu respective aceea si garantia de drepturi, pe care le dau si constitutiunile numite mai in urma, sanctionate prin invoieála reciproca.

(Va urmá.)

Votulu separatu alu consiliariloru guberniali Dunca, Alduleanu si Lazaru.

„Nu se póte negá, ca mai totu cuprinsulu pré'naltulu rescriptu regescu emisu pentru conchiamarea dietei este octroatu, si ca elu sta in contradictiune atatu cu legile din 1848, catu si cu cele mai de multu sustátorie constitutionale, cu atatea diplome asecurátorie si juraminte intarite cu legi de statu legale; mai departe nu póte fi nici o indoiala ca prin o astufeliu de abatere dela legile nóstre constitutionale, precum s'a respicatu aceast'a in conchie'ta representatiune prin maiortatea gubernulu, va produce cea mai mare indignatiune, la tóte constitutionalmente simtítorele si cugetátorele staturu si populatiuni ale patriei, fara diferentia de limba si de nationalitate si in genere in tóte tier'a astufeliu, incatu e prea probaveru, ca adevératu parintestile si prea'n. intentiuni ale Maiestatei Sale, a duce diferitele nationalitati la unu viitoriu mai fericite, si a intari prea'n. tronu alu dinastiei fácia cu amenintátorele furtune, nu numai s'aru face desérte, ci ca noi amu merge inaintea unoru incurcaturu noue, care atitiatele inimi departe de ale duce la unire, ci spre daun'a patriei si a intregulu imperiu la mai mare intaritare, cá o dovada la aceast'a servésca nu numai trecutulu deceniu, ci si esperiintiele timpuriloru celoru mai aprópe, ca-ci este unu adevéru preste tóta indoiél'a, ca o constitutiune noua, care se fia apta a indestuli dreptele sicuviintiósele pretensiuni ale diferiteloru nationalitati din patria, si pe aceste se le impaciuésca, numai atunci póte contá la o durare stavera, déca se va aduce in consunantia cu geniulu tuturoru nationalitatiloru, cu legile petriei de sute de ani si cu constitutiunea ei; in fine nu potemu negá, ca dupa legile statátore in vigóra ale tierii este chiamarea, ba datori'a regesculu guberniu, a apará legile constitutionale ale patriei, si a representá tocmai de atatea ori cu credincósa prea umilita supunere asupra celoru prea'n. oranduli, care dupa convingerea lui stau in contradictiune cu aceste legi,

